

Aleg. XXXIV.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej w sprawie utrzymania nadal krajowego
bióra statystycznego.

Wysoki Sejmie!

Gdy Wysoka Izba na posiedzeniu dnia 17. grudnia 1873 r. uchwaliła utworzenie bióra statystycznego tymczasowego i wyznaczenie rocznej sumy 5000 Złr. przez lat trzy, nie przeszła ta uchwała bez walki z silną opozycją tak w łonie Komisji administracyjnej jak i w całym Sejmie. — Opozycja ta wychodziła z dwojakiego stanowiska, które jednak w jednym punkcie co do nieużyteczności wyznaczonej skromnej sumy się zgadzały.

Jedni najskrajniejsi usiłowali jeszcze w r. 1873 odmówić wszelkiej praktycznej wartości, wszelkiej administracyjnej doniosłości nauce Gueteletów i Blochów, Engłów i Malthusów, Wappäurów i Czeornigów wiedzy, która wyznacza pozornie przypadkowym zdarzeniom, pozornie od chwilowej woli jednostki zawisłym czynom stałe prawa i wykazuje regularny ich powrót. — Dla nich każde bióro statystyczne było artykułem zbytkowym, którego ślepe naśladowanie zagranicy i niedojrzała teoria postępu zamierzały wsunąć do budżetu, z wielką krzywdą funduszu krajowego.

Drudzy nie zaprzeczali wprawdzie statystyce wartości, mniemali jednak, że bióro Wydziałowi krajowemu dodane i od Wydziału krajowego zawisłe, nie będzie posiadało potrzebnych warunków uzdolnienia, niezależności i swobody działania, które do osiągnięcia zamierzonego celu i do usprawiedliwienia łożonych kosztów są niezbędne.

Pierwsze zdanie o nieużyteczności statystyki w ogóle dziś już nie istnieje, po doświadczeniach lat ostatnich, w których przy niemal każdej sprawie żywotnej naszego kraju niezbędną konieczność dat statystycznych czuć się dała, i przekonanie, że statystyka jest najlepszym termometrem administracyi, który wprawdzie nie prowadzi do dobrych rządów, lecz wykazuje, jak kraj jest rządzonym, coraz szersze rozmiary przybiera. — Opozycja, skierowana szczególnie przeciw działalności bióra statystycznego Wydziału krajowego trwała dłużej i miała za sobą wszelki pozór lepszego uzasadnienia. — Znalazła ona należyty wyraz w rezolucyi budżetowej, powziętej na piątej sesyi sejmowej, w Październiku 1874 r., w której wezwano bióro statystyczne do rychlejszego wydawania uzbieranego materiału. — Lecz i ta krytyka ustąpiła miejsca uznaniu, gdy bióro życzeniom przyspieszonej publi-

kacy nagromadzonych dat szybko zadość uczyniło, i gdy właśnie te publikacje wykazały, z jakimi trudnościami bióro walczyć musiało w pierwszych chwilach istnienia, aby dojść do zestawienia autentycznych dat, i do jakiego stopnia czynności bióra zatrzymane zostały biernym oporem części Wydziałów powiatowych. — Dzisiaj, gdy Komisya budżetowa należycie ocenić może siedm publikacyj, zebranych w dwóch rocznikach, a mianowicie: 1) Ziemska własność gmin w Galicyi, ich kapitały i stan bierny; 2) Ustrój reprezentacyj powiatowych w Galicyi i ostatnie wybory; 3) Skład reprezentacyj miejskich w Galicyi; 4) Licytacje sądowe posiadłości włościańskich i małomiejskich w Galicyi, zarządzane w r. 1867—1868 i 1873—1874; 5) Rzut oka na preliminarze budżetów roku 1875 w austryackich krajach koronnych; 6) Stan kas pożyczkowych gminnych w Galicyi; 7) Stosunki propinacyjne w Galicyi, razem 566 stronnic zawierające, z których co najmniej cztery jako znakomicie opracowane uważać można, gdy dalej świadczą o ciągłej działalności bióra 14 tablic do wyjaśnienia sprawy wykupna propinacyi, zestawienie dat potrzebnych do wniosków Wydziału krajowego o nadzorze majątków gminnych i o wcieleniu obszarów dworskich mniej niż 100 hektarów obejmujących, zestawienia o zasiewach i zbiorach co dwa tygodnie w „Gazecie Lwowskiej“ ogłaszane, ukończenie wewnętrznej organizacyi, układanie nowych wykazów i formularzy w sprawach szpitalnych i drogowych; żywa wymiana doświadczeń, dochodzeń i wydawnictw z biórami statystyki zagranicznymi; nader liczna korespondencya, obejmująca w 1875 r. 711 numerów, przeważnie celowi sprostowań i uzupełnień zebranych dat służąca; nareszcie przygotowane dwie prace znaczniejsze, jedna o ustroju gmin, mogąca służyć przyszłej reformie ustawy gminnej, a druga o przemyśle domowym i o wydatkach na cele fachowego wykształcenia.

Już ze względu na tak pomyślnie rozwiniętą działalność bióra statystycznego, Komisya budżetowa zgadza się na wnioski w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 6. Marca r. b. l. S. 48 zawarte, to jest na zmianę bióra statystycznego dotąd tymczasowego na stałe, na utrzymanie tego bióra wyznaczeniem rocznej kwoty 5000 Złr. z funduszków krajowych i na utworzenie dla tego bióra jednej posady koneypisty z płacą i poborami koneypisty krajowego, dla stałego zapewnienia wprawnych sił fachowych. — Prócz wymienionych powodów, Komisya budżetowa, przystępując do wniosków Wydziału krajowego, czyniła to w przeświadczeniu, że u nas co do zbierania, opracowania i wydawania dat statystycznych, niezbędnych dla ankiet i wniosków z inicjatywy prywatnej, tak silnej i skutecznej w innych krajach, np. w Anglii i Szwajcaryi, mało lub nie spodziewać się nie można; dalej że roczna kwota 5000 Złr. na ten cel łożona jest stosunkowo bardzo mała, gdy królewskie bióro statystyczne pruskie w Berlinie kosztuje rocznie 73,000 Złr., c. k. centralna komisya statystyczna w Wiedniu 67,000 Złr., królewskie bióro statystyczne włoskie w Rzymie 38,000 Złr., królewskie bióro statystyczne bawarskie w Monachium 30,400 Złr., królewskie bióro statystyczne saskie w Dreźnie 24,200 Złr., bióro statystyczne hamburskie 23,400 Złr., bióro statystyczne wirtemburskie 18,300 Złr., bióro statystyczne w Bremen 13,600 Złr., królewskie bióro statystyczne duńskie w Kopenhadze 12,900 Złr., miejskie bióro statystyczne w Buda-Peszcze 8800 Złr., bióro statystyczne oldenburskie 7300 Złr. i meklemburskie 5000 Złr. — W Bremen przypada tedy rocznie 13 krajcarów kosztów statystycznych na jednego mieszkańca, w Hamburgu 7, w Buda-Peszcze przeszło 3, w Oldenburgu 2.4, w Saksonii i Wirtembergu 1, w Meklemburgu 0.9, w Danii 0.75, w Bawaryi 0.63, w Austrii 0.35, w Prusach 0.3, we Włoszech 0.15, w Galicyi zaś 0.1 kr. na jednego mieszkańca. — Nasze bióro statystyczne jest tedy najtańsze ze wszystkich w stosunku do ludności.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- 1) Bióro statystyczne w Wydziale krajowym, uchwałą z d. 17. Grudnia 1873 roku prowizorycznie utworzone, zamienia się w stałe.

- 2) Na utrzymanie tego bióra statystycznego wyznacza się rocznie kwotę 5000 Zł. w. a. z funduszu krajowego.
- 3) Tworzy się dla bióra statystycznego jedną posadę koncypisty z płacą i wszelkimi innymi poborami koncypisty krajowego, niemniej z prawami i obowiązkami conceptowych urzędników krajowych, z tem atoli wyraźnem zastrzeżeniem, że płaca i wszelkie inne pobory tego urzędnika w zupełności pokrywane będą z ryczałtowej kwoty rocznej 5000 Zł. w. a., przeznaczonej na utrzymanie bióra statystycznego.

L w ó w , dnia 16 Marca 1876.

Przewodniczący :

H. Wodzicki.

Sprawozdawca :

Otton Hausner.

